

Artur Perucho, de Borriana a Mèxic

El professor i acadèmic Josep Palomero ha presentat recentment la seua tesi

doctoral sobre la figura d'aquest periodista, escriptor i polític mort en l'exili

Darrere de cada nom hi ha una història", escriu la croata Daša Drndić en 'Trieste' (Automàtica Editorial). En moltes d'aquestes històries, el seu protagonista s'ha vist "obligat" a traspasar fronteres, "aquest territori dels esperits en cerca del seu rostre", en paraules de Drndić. Molts d'aquests personatges han necessitat, per les circumstàncies que siguen, allunyar-se de la seua terra natal per trobar-se a si mateixos. I alguns d'ells van aconseguir forjar-se certa fama o reconeixement, un renom que en la seua pròpia casa mai vam saber valorar com era menester fer-ho, no, almenys, al seu degut temps.

De castellonencs que van emigrar i es van fer un nom a l'estranger hi ha uns quants i resulta necessari, i igualment curios, recuperar les seues biografies, perquè d'alguna manera van ser ambaixadors d'aquest territori. Dit d'una altra manera, crec que els devem alguna cosa. Un d'aquests noms amb història és el d'Artur Perucho. Qui va ser? Quina importància pot tenir? Per contestar a aquesta pregunta, ningú millor que el professor i acadèmic, i inestimable col·laborador i amic, Josep Palomero, qui recentment ha defensat la seua tesi doctoral sobre la figura d'aquest periodista, escriptor i polític mort en l'exili de Mèxic.

Gràcies a Palomero sabem que Artur Perucho Badia va néixer a Borriana el 16 de juliol de 1902 "on son pare, Pascual Perucho Lloret, oritind de Xàtiva, estava al front de l'estació telefònica", encara que a Borriana "visqué només fins als onze anys, ja que en 1913 son pare fou destinat a València com a director de la Compañía Peninsular de Teléfonos i, posteriorment, a Madrid".

L'acadèmic valencià ha treballat incessantment en la biografia d'aquest home que va mostrar una clara i primerenca vocació pel pe-

EN LA SEUA ÈPOCA RADIOFÒNICA. El borrianenc Artur Perucho amb dos companyes no identificades, en l'emissora XEB (Mèxic, cap a 1945).

riodisme, ja que tal com ens explica "des dels dihuït anys col·laborava en els setmanaris 'El Progreso' i 'El Demócrata', de Xàtiva. Des de 1922 col·laborava regularment en El Pueblo -l'òrgan oficial del basquisme- amb comentaris literaris, reflexions d'actualitat i evocacions diverses,

que sorprenen per la qualitat de la prosa, l'agudesca dels judicis, la quantitat d'informació i la capacitat de crítica d'un jove de la seua edat".

A València, no obstant això, no va romandre molt temps. "Com a conseqüència de la mort de son pare (maig de 1927), Perucho es trasllada

a Barcelona, on féu de pont entre catalans i valencians, com es desprén de les seues col·laboracions en 'Taula de Lletres Valencianes'. Aleshores començà a publicar en diversos mitjans catalans i valencians", afirma Palomero, qui afegeix que "el febrer de 1929 obtingué la corresponsalia de París del 'Diario de Barcelona'".

CORRESPONSAL A PARÍS

Impressonat per l'experiència parisenca, "escrigué allà la seua única novel·la, 'Icar o la impotència' (València, 1929), la més moderna d'un autor valencià de l'època", comenta Josep per assegurar-nos també que "redactà a París la part fonamental de 'Catalunya sota la dictadura' (1930), assaig políticoperiodístic en què féu una anàlisi minuciosa dels efectes perniciosos que la dictadura primoriverista causà en les institucions i en la societat catalana, especialment pel que respecta a la prohibició de l'ús de la llengua".

A través d'aquesta tesi s'ha pogut esbrinar que Perucho assistí a dos edicions del Congrés de Minories Nacionals de Ginebra (1929, 1930). "A València se l'inclogué en l'antologia generacional 'La poesia valenciana en 1930' i en substitució del seu amic Vicente Llorens Castiello, es féu càrrec durant un curs del lectorat d'espagnol de la Universitat de Marburg". Com veuen, l'activitat del borrianenc era incessant per aquells anys en els quals, al juny de 1931, fou candidat a diputat per la circumscripció de Castelló a les eleccions constituents per la concentració d'esquerres dels republicans federals, "però quedà en últim lloc", com assenyalava Palomero. A Madrid, "fou secretari particular del ministre d'Hisenda Jaume Camer i Romeu. S'introduí en els cercles culturals madrilenys d'esquerres, col·laborà regularment en diversos diaris i publicà 'Les formes de govern' (1931), 'Manual de literatura russa' (1933) i les narracions 'Matrimonio feliz' (1934) i 'Regalo de bodas' (1935)".

LA GUERRA CIVIL

Com a conseqüència de la sublevació militar de juliol de 1936, Perucho s'instal·là de nou a Barcelona, on "havent confiscat el PSUC el setmanari 'Mirador' Perucho, identificat amb l'ideal comunista, fou designat director". Segons les recerques de Palomero, "fou també un dels responsables de la productora i distribuïdora cinematogràfica de filiació comunista Film Popular. L'agost de 1937 fou designat director de 'Treball', l'òrgan del PSUC, responsabilitat que exercí fins a juliol de 1938".

Com a conseqüència dels Fets de Maig de 1937, aparegué el llibre 'Espionaje en España' (1938) que,

firmat per un inexistent 'Max Rieger' i prologat per José Bergamín, es presentà com una traducció feta per Lucienne i Arturo Perucho. "El fet que figuren com a 'traductors' d'aquest llibre antitotskista s'explica pel propòsit de donar credibilitat al producte ja que, en els darrers anys, ambdós havien traduït algunes obres de caràcter marxista", ens comenta Palomero.

EXILIAT A MÈXIC

I com va arribar Perucho a Mèxic? Sabem, gràcies a aquesta tesi, que l'abril de 1939, Perucho, que havia aconseguit arribar a París, embarcà a Saint-Nazaire en el 'Flandre' rumb a Veracruz, on el juliol va arribar la seua dona en el 'Méjique'. "Poc després va quedar embarassada i el 4 de juny de 1940 va donar a llum un xiquet a qui van anomenar Max. Però al cap de pocs dies va morir de febres puerperals. El bebé fou adoptat per un matrimoni sense fills. Es tracta del poeta Max Rojas Prenzca, el qual va morir el 24 d'abril de 2015", explica Palomero, que aquest va ser

Fou coordinador d'informació internacional del setmanari 'Tiempo' en Mèxic

el punt de partida perquè Perucho fera vida "bohèmia al marge dels cercles i ambients que freqüentaven els exiliats catalans i valencians i fou bastant crític amb les instàncies directives del PCE, actitud que li reportà l'expulsió del partit". Però lluny d'abandonar-se, "gràcies a la seua extraordinària simpatia personal, afany de superació i capacitat professional, en la dècada dels quaranta trobà el seu lloc en la premsa del país d'adopció", ens diu Josep. I realment va ser així, perquè Perucho "fou coordinador d'informació internacional del setmanari 'Tiempo', corrector d'estil d'El Nacional", i s'ocupà de la crítica de cinema del suplement cultural del mateix diari i també de la d'Excelsior. Va publicar regularment en diversos diaris i revistes...". Victima d'una hipertensió maligna va morir el 10 de maig de 1956. Està enterrat en el Panteón Español de la capital federal de Mèxic. De Borriana a Mèxic, una vida per explicarla. ■

Eric Gras

1929. 'Icar o la impotència'.

1930. 'Catalunya sota la Dictadura'.

1938. 'La vida heroica de Hans Beimler'.